

BERNARD POCHE

Lombardska liga: od kulturne avtonomije do integralnega federalizma

TELOS, št.90/zima 1991/92

Lombardska liga je vzniknila kot poglobitna politična sila na lokalnih volitvah maja 1990. Nadaljnji razvoj Lige so spremljali naboji »populizma« in »rasizma«. Politični znanstveniki klasificirajo uspeh Lige kot rezultat »glasovanja iz protesta« – kot surovo manifestacijo političnega nezadovoljstva podobno kot podpora, dana stranki upokojencev zelenim in drugim. Vendar se Lombardska liga ne da zreducirati le na to ali le na vročičen naval lokalizma. Niti ni le-ta rezultat domnevne nepopularnosti krščanskih demokratov po predolgi »vladavini«. Razumemo jo lahko le v odnosu do italijanske zgodovine in predvsem v odnosu država – družba, ki rapidno razpada.

Italijanska združitev je nastala pozno in ostala kot površen fenomen. Vojne so generirale patriotizem, niso pa generirale nacionalne identitete. Emblemska vloga Rima je ostala omejena. Italija je država brez glavnega mesta, ker ga pravzaprav ni potrebovala. Italijanska družba, ki delegira v politični aparat le tisto, kar je absolutno nujno, ostaja organizirana okoli množice polov in regij.

Da razumemo fenomen Lige, je pomembno priznati, da Italija nikoli ni postala prava narodna država (nation state). Birokratska, centralizirana država, podedovana po savojski monarhiji (ki je sama neposredni potomec razsvetljenstva), je vedno ostala daleč (odtujena) od ljudske zavesti in osnovne socialne organizacije. Običajno je reči, da se severnjaki počutijo odtujeni od južnjakov. Problema ne moremo razumeti kot eksplicitni ali implicitni rasizem. Prej je vzniknil intelektualno iz globoko zakoreninjene federalistične tradicije in čustveno iz enako globoko zakoreninjene tradicije avtonomije lokalnih skupnosti. Politični filozofi (in kvazi-državniki) iz prve polovice 19. stoletja, tako kot Vincenzo Gioberti in predvsem Carlo Cattaneo, predstavljajo živo (intenzivno) federalistično tradicijo in politično kulturo severa.¹

Zato je smiselno reči, da »moderna« italijanska država temelji na globoki

¹ Tako je Carlo Cattaneo rutinsko omenjan kot Lombardčan ali Milančan. Omeniti je treba tudi, da ima ta tradicija, ki jo je Liga redefinirala kot »integralni federalizem«, malo skupnega s preostalimi zgodovinskimi modeli, kakor so npr. Združene države. Nima korenin v racionalističnem pogledu na novo družbo na novi celini, temveč v tradiciji lokalnih skupnosti Italijanov. Cf. Carlo Cattaneo, *Stati Uniti d'Italia – Il federalismo*, Le Leghe, urednik Daniele Vimercati (Milan: Sugarco Edizioni, 1991). Ne naključno je urednik knjige isti kolumnist *Il Giornale*, ki je napisal ali uredil druge knjige o Lombardski ligi, kakor tudi *Vento del Nord*, *la Mia Lega*, *la Mia vita*, zbirko intervjujev z Umbertoom Bossijem (Milan: Sperling e Kupfer, 1992).

dvoumnosti: federalistično misleči na severu, na jugu pa mikrolokalistično in klientelistično v smislu starega rimskega odnosa patron – klient ob odsotnosti »padrona«. To je bilo mogoče iz treh razlogov: 1) ekonomskega ravnotežja med šibko neintervencionalistično državo in mrežo velikih in srednje velikih podjetij, ki so sestavljala družinsko bazirajoč klan, klan podjetnikov, občutljivih na tehnološke inovacije in globoko vpletenih v mednarodne odnose; 2) politično ravnotežje med krščanskimi demokrati, ki so bili zmožni prevzeti sekularno italijansko državo (zahvaljujoč Mussolinijevi ambivalenci), in komunistično partijo, zadovoljno z uveljavljanjem moči, ne da bi zares kdaj koga/kaj izzvala; 3) socialno ravnotežje, ki omogoča, da vladajoči razred podpira dokaj neučinkovito politično stranko v zameno za relativno pomanjkanje državnih intervencij (npr. toleranco do davčnega izmikanja ali gladke – enostavne politike zaposlovanja preko »Cassintegrazione« ali kompenzacije za sistem strankarskih aktivnosti).

Zaradi nestabilnosti evropske in svetovne situacije, trmaste in nefleksibilne narave italijanskega političnega sistema v zasebnem in v javnem sektorju tega ravnotežja ni več. Lombardska liga je imela intelektualno in politično hrabrost, da se je lotila teh problemov kot celote. Ni da bi prezrli nekatere njene simplistične pozicije ali ignorirali utopizem, na katerem temeljijo nekateri njeni predlogi, ampak raje da bi priznali njeno vse bolj usodno vlogo v italijanski politiki.

Izvori Lombardske lige

Izhajajoč iz edinega dostopnega zgodovinskega vira, ki govori o nastanku Lombardske lige², je do tega prišlo s slučajnim srečanjem z voditeljem Valdotske zveze (ki je kmalu zatem umrl), ki je spodbudil Umberta Bossija, da je ponudil (razširil) idejo samovlade Lombardiji. V tistem času je postajala regulativna vloga italijanske države vse bolj kontraproduktivna nasproti splošni organizaciji storitvenega sektorja, kakor tudi v smislu funkcioniranja vedno bolj odtujenega političnega aparata. Vsak nov škandal ali dejanje organiziranega nasilja je še bolj ogrozilo legitimnost strankarske politike in centralizma.

Tu so pomembne tri glavne značilnosti italijanskega parlamentarnega sistema po letu 1945: Šibkost države pri spopadanju s političnimi kompromisi; monopolistično upravljanje države s strani političnih strank; nepotizem. Te ovire so bile direktna posledica prepada med državo in družbo. Državni aparat so postopoma »kolonizirale« strankarske mašinerije – situacija, ki je bila etabliрана kot »partitokracija« (strankarska vladavina). Vendar pa z rastočo kompleksnostjo sodobne ekonomije teh pomanjkljivosti ni več mogoče tolerirati. Resnično sodobna država si ne sme privoščiti, da ne intervenira predvsem na dveh področjih: javnih storitvah (npr. medkrajevni transport, telekomunikacijski sistemi, univerze in raziskovalna politika, zdravstvo) in problemi politike zaposlovanja, kar se tiče vprašanj produktivnosti družb ter javnih služb. Ohlapnost italijanske države je ustvarila dvoje vrst posledic: splošen in nepretrgan padec kakovosti storitev in politike zaposlovanja, katere značilnosti so neproporcionalno zaposlovanje južnjakov v državnih uslužnostnih industrijah in javnih službah kot posledica vsesplošnega kolapsa industrializacije juga. Te strukturne značilnosti italijanske državne politike še bolj poglobljajo prepad med državo in družbo.

² Daniele Vimercat, *I Lombardi alla Nuova Crociata: Il «Fenomeno Lega» dall'Esodio al Trionfo* (Milan: Mursia, 1990)

Mnogi severnjaki so mnenja, da je ločitev od juga popolna. Slednji je pod upravo Rima, ki ima vse niti v rokah (dela po svoje). To je center, ki mu manjka vsakršna reprezentativna kredibilnost in dozdevno ni preveč zainteresiran za učinkovitost javnih servisov, za modernizacijo infrastrukture, urbanega razvoja ali ekoloških problemov. Niti si ne prizadeva najti rešitev za pereče in ponavljajoče »južno vprašanje« – vštevši rastočo moč mafije. Iz ruralne kriminalne organizacije, katere pomembnost je bila še relativno nejasna, je mafija postala »hobotnica« (izraz največkrat uporabljen v italijanskem novinarstvu). Nezadovoljna s svojim izsiljevanjem (gangsterstvom) in nadzorom nad trgovino z mamili se je lotila še dobro organiziranih ugrabitev in veliko profitira od praktično nenadziranih vsot državnega denarja, namenjenih pomoči jugu, kjer dualizem korupcija/klientelizem ni več problematičen, ker je že tako postal v veliki meri del normalnega političnega življenja.

Zaradi prominenca regionalne socialne zavesti italijanske družbe ta evolucija juga ni povzročila občutka klasičnega političnega izrednega stanja. Vendar pa knjiga, kakršna je Giorgio Boccijeva³ – uspešnica v Italiji – videti je, da izraža potrtost (osuplost) navadnih ljudi in nemoč države, kakor da je to zares problem kulture v najširšem pomenu te besede.

Mnenje (sodba) Lombardske lige se ne razlikuje dosti. Z gledišča Lige se zdi jug (Italije) kot ločena dežela. Še več, poskusi italijanske vlade, od konca vojne dalje, da bi jug razvila (od zunaj), kaže, da so propadli in da so bili skregani z naravo stvari. Liga analizira posledice takšnih poskusov kot »perverzen efekt«: več južnjakov prejema pomoč (podporo) preko nenadziranega sistema sociale in zaposlovanja v javnih službah, manj so motivirani, da razvijejo kakršno koli pobudo.

Klientelističen sistem ima enake rezultate. Dati naraščajoči devoluciji klasičnih tendenc tako imenovanega zbornega sistema (»Assembly System), ki skoraj ustreza vladi koalicij političnih strank in njihovi mašineriji, možnost arbitraže s strani državne avtoritete, se zdi zelo majhna, kakor tudi državna avtonomija, kontinuiteta lastne aktivnosti in kompetenca korpusa javnih funkcionarjev (uslužbencev). Kaže, da je administrativni sistem rezultat navzkrižnega sistema združevanja neposredne in klientelistične implikacije politikov na kraju samem (vključujoč subvencije, poneverbe socialnih skladov, itd.) in fundamentalne birokracije.

Iz tega sledi, da ima srž dogovora družba – država v Italiji (če to je) kaj malo vsebine. Velika večina populacije ne želi, da država ustvarja in vzdržuje ravnotežje v velikem planu, temveč želi le minimalno upravljanje servisnih storitev in korektno ravnanje s tradicionalnimi zadevami suverenitete (kot so vojska, zunanje zadeve in valuta). Na družbeni ravni ima vsak del svoj pravi »način življenja«, lastno »kulturo« (tudi lokalno zgodovino, jezik, učinkovit odnos do ozemlja in njegovega ekonomskega izkoriščanja) in lastno realno odgovornost. Italijanska država nikakor ni jamstvo za gladko funkcioniranje italijanske družbe ali raje družb. Pojem arbitraže je v veliki meri irelevanten za politično kulturo, posebno na severu. Definirajoč sebe kot dediče »kalvinistične kulture« (izraz, ki se pogosto sliši iz ust voditeljev Lige in pomeni nekaj sorodnega »protestantski etiki« Maxa Webra), pripisujejo izrazu »solidarnost« pomen, podoben »krščanski dobroti (usmiljenju)«.

Ker se je v letu 1989 program Lige sočasno zavzemal za zaščito lombardskega

³ La disunita d'Italia: Per Venti Milioni di Italiani la democrazia e in Coma e l'Europa si Allontana (Milan: Garzanti, 1990)

jezika in ponovno vzpostavitev lombardske zastave, za lokalno upravo socialne varnosti, zaposlovanje kakor tudi ustanovitev lombardskega fiskalnega sistema, je treba tukaj upoštevati strategijo iz dveh izvorov. Prvi je star in dokaj zastarel celo v Italiji – problematika etnoteritorialne manjšine, ki jo Italijani zelo dobro poznajo na jasnem in živem primeru: južna Tirolska ali provinca Bolzano/Bozen. Drugi pa je federalistična (in lokalna) kultura severa. Pretekst ali izhodišče je jasna zahteva po kulturni avtonomiji v najobičajnejšem pomenu, t. j. natanko to, kar so »belgijski« Flamci zahtevali pred 30 leti. Vendar pa cilj dejansko ni kulturn v omejenem pomenu regionalnih gibanj iz 70-ih let. Je ekonomski, finančen in končno tudi organizacijski. Lombardska liga je uporabila klasično italijansko metodo »pacchetto« (paketa) in predložila 12-točkovni program, osredotočen na tri teme: 1) samovlada za Lombardijo kot dela moderne italijanske države, zmožne vzpostaviti enako obravnavanje za sever in za jug ter razviti ekonomske politike, ki upoštevajo vitalnost industrijskih con; 2) premik moči, potrebnih za preobrazbo sedanje patološke situacije v lokalnih financah, javni administraciji, šolah, socialni, pokojninskem programu, stanovanjski problematiki, socialnih in moralnih vrednotah, od centralne vlade v Lombardijo; 3) poudarek na lombardski zgodovini, jeziku, kulturi, socialnih in moralnih vrednotah ter omejevanje služenja vojaškega roka lokalne mladine na območje Lombardije.

1989 so se morda te zahteve zdele demagoške in celo nekoliko folkloristične. Dve leti kasneje so se zdele blizu (tistim) osamosvojitvenim gibanjem na Baltiku in kasneje v »slovanskih« državah. V obeh primerih se nasprotuje državni pravici vladati uniformirano in centralizirano – nekaj, kar se dejansko ni nikoli zgodilo ali bilo sprejeto. Obstoječi sistem bi se moral zrušiti in dovoljeno bi moralo biti, da se razvije interna dinamika lokalnih, teritorialno povezanih skupnosti, neobremenjenih od centralnega vladnega aparata. Ker je bilo dokazano, da je nemogoče organizirati družbo na podlagi države, bi morda bilo pametno obrniti postopek.

Bossijeve zahteve tako skušajo olajšati celoten prenos upravljanja z viri in močjo odločanja regijam. Ključno vprašanje je legitimnost takšne zahteve. Strategija strategije Lombardske lige združuje tradicionalne simbolične teme, izposojene od nemško govoreče južnotirolske regije z opozorili o nevarni situaciji nasproti ekonomiji ene od ključnih regij Italije. Simbol Lombardske lige – zgodovinska liga lombardskih mest, organiziranih proti Frederiku Barbarossi v 12. stoletju, je zelo izzivalen. To nikakor ni le majhna obrobna regija, ki želi, da se njene delikatne značilnosti zaščitijo, to je bolj zadeva, ko produktivna in dinamična dežela trdi, da je v nevarnosti zaradi nemarnosti in nepomembnosti centralne moči. Sporazum je dejansko prekinjen; da je treba problem reševati na regionalni ravni, kjer lahko družba učinkovito izraža svoje interese in tudi nadzira rezultate. To je pot k federalizmu. Uspe prav zaradi enakih razlogov, zaradi katerih je uspelo v Flandriji 1960. Političnoekonomski trendi so pokazali, da se Bossijeve analize ujemajo s pričakovanji večine ljudi. Kaže, da volivci prav dobro razumejo, kaj je po sredi: celotna sprememba v strukturni bazi italijanskega sistema.

Elektorski razvoj

Uradno ustanovljena leta 1984, je Lombardska liga sodelovala na evropskih volitvah tega leta kot del širokega »združenja za federalistično Evropo«, ki je pridobilo več kot 160.000 glasov, 10% za Ligo – v tistem času neznane in brez medijske podpore. Na administrativnih volitvah naslednjega leta je Ligi uspelo

dobiti nekaj sedežev v provinci Varese. Pričela je z resnim organizacijskim delom, ki je poneslo Bossija v senat na političnih volitvah leta 1987. Guiseppeju Leoneju, tudi voditelju, pa je uspelo priti v delegatsko zbornico s skoraj 3% lombardskih glasov in celo s 7,4% glasov iz Varese. Ta nenadejan uspeh je takoj sprožil posmehovanje in napade tiska in političnih krogov. Vendar pa so evropske volitve l. 1989 in administrativne l. 1990 zaznamovale še pomembnejši volilni uspeh. Med volitvami za Evropski parlament si je Lombardska liga prislužila 8% glasov v Lombardiji, kjer je postala 4. stranka (za krščanskimi demokrati, komunisti in socialisti) z dvema delegatoma v Strasbourgu, skoraj 15% glasov v Berganu in pomembno prisotnostjo v preostali severni Italiji. Na administrativnih volitvah l. 1990 se je Liga v celoti uveljavila tako v regionalnem Svetu Lombardije (s 15 od 80 sedežev) kakor tudi v Milanskem mestnem (municipalnem) svetu (10 sedežev, medtem ko je pridobila celih 30% glasov na istih območjih). Do te zmage je prišlo z artikulacijo enostavnih tem s stokrat ponovljenimi slogani o Lombardiji kot italijanski »kokoši, ki vali zlata jajca« in o izkoriščanju le-te od Rima in od juga – čeprav je slednji izbran manj kot sokrivec in bolj kot žrtev pervertiranega sistema in splošne zmede v deželi.

Prvi kongres Lombardske lige – severne lige februarja 1991 je uradno sankcioniral novo raven operacije. To je bil odgovor na dvoje problemov: kako povezati ligaško socialno definicijo svojega teritorija z moderno kulturo in kako to institucionalizirati. Liga je kmalu opustila lingvistične zahteve in se namesto tega osredotočila na »kulturo Alp in doline reke Pad« in tako uspešno združila tri glavne teme: 1) regijska prostorska enotnost; 2) ekonomska tradicija, ki temelji na bogati agrikulturi in na aktivni industriji, slednja združujoč velike industrijske skupine in srednje velike industrije; 3) sorodna zgodovina od starih svobodnih mest do zibke in izvora italijanske kraljevine (z vmesno avstrijsko dominacijo in/ali vplivom). »Naravna« meja se tako lahko definira med tem delom Italije (dodana Toskana), center in jug pa sta se zgodovinsko podredila fevdalni moči papežev in španskih kraljev. Torej naj bi slednji del razvil tako imenovano »politično kulturo podložnosti«.

Lombardska liga je poglaviten del Severne lige (drugi deli so rekonstruirana Beneška liga in avtonomni Piedmont, organizacija, ustvarjena po razdoru med Lombardsko ligo in starim piedmontskim združenjem Roberta Gremma). Liga je prav tako spodbudila rojstvo Centralne in Južne lige, ki sta ostali reletivno majhni.

Kakor koli že, Lombardski ligi je uspelo pridobiti bistveno večjo kredibilnost ob njeni zahtevi po »integralnem federalizmu«. Italija treh federalnih republik bi bila boj smiselna in bolj »moderna« kakor pa sistem »švicarskih kantonov«, ki temeljijo na tradicionalnih regijah, ki bi poleg Lombardije zahtevalo kreacijo ex nihilo 19 federalnih struktur, večina katerih dejansko ne bi bila zainteresirana za tak sistem. Problem je bil v italijanski globalni transformaciji, ki nasprotuje prejšnji zahtevi po lombardski avtonomiji. Ta scenarij je sledil Gianfranco Migliojevim bolj intelektualno sofisticiranim in skrbno izraženim pozicijam⁴ pri predlaganju ustanovitve avtonomnih struktur za jug. Prikrajšan za svojo običajno pomoč severa, bi bil jug prisiljen sam skrbeti za svoje zadeve. Podobno temu bi tudi mafija izgubila svoj glavni vir financiranja, ki prihaja od zajemanja precejšnjega dela subvencij, dozdnevno namenjenih za razvoj juga.

Lokalne volitve v Valenci Po v Piedmontu jeseni 1990 so preoblikovale rastoč

⁴ Cf. Gianfranco Miglio, Per un'Italia »federale« (dodatek za »Mondo Economico«, str. 20, avgust 4, 1990); in *Una Costituzione per i Prossimi Trent'Anni*, intervju z Marcellom Staglienom (Bari: Laterza, 1990).

vpliv Lige. Do tedaj so politiki in intelektualci gledali na problem zviška, zgolj kot izraz »lokalizma«. Pojavili so se članki, poročila in knjige, vendar je odnos ostal nespremenjen. Krščanski demokrati so pričeli spodbujati decentralizacijo pod vodstvom Martinazzolija, strankinega funkcionarja iz Brescie, ki je po menjavi ministrov v juniju 1991 postal minister za upravne (administrativne) reforme. V tem času se je plamen krize hranil s spektakularnimi pobudami predsednika republike Francesca Cossiga kakor tudi z veliko bolj zahrbtnimi in omahljivimi šalami voditelja socialistične stranke Bettina Craxija. Danes prevladuje splošen občutek, da je konec nekega obdobja, in javno se govori o drugi ali morda o tretji republiki. Torej ni več mogoče nadaljevati z »getoizacijo« Lige kot le o lokalnem fenomenu ali zgolj »protestnem glasovanju«.⁵

Dva pomembna dogodka sta to jasno potrdila: prvi: notranja kriza Lige, ki je nastala ob izločitvi »participacionistov« in njihovega vodje Franca Castellazzija, dolgoletnega prijatelja Bossija; drugi: mestne volitve v Brescii, kjer je Liga premagala krščanske demokrate za desetinko točke in tako postala vodilna stranka v tem okrožju. Po administrativnih volitvah, ki so poslale mnoge člane Lige v lokalne zbornice, je nastopil problem v zvezi z njihovo vlogo in morebitnimi zvezami z drugimi strankami. Castellazi je bil vodja tega »realističnega« krila, ki je želelo sodelovati v zvezah z drugimi strankami. Vendar je Bossi verjel v striktno opozicijo, vztrajajoč pri močnejši poziciji, s katere bi vpeljal fundamentalne reforme. Po tem svarilu oktobra 1991 so Castellazi in njegovi prijatelji odstopili s svojih poslanskih položajev. Konflikt, ki je nastal iz tega, je ustvaril secesijo in pripeljal do tega, da so ustanovili konkurenčno organizacijo. Toda kljub jeznim izbruhom in omahovanju te težave v bistvu niso oslabile Lige.

Po razdoru je Bossi nagovarjal, da bi lokalna skupina iz Brescie sestavila volilno listo brez poznanih osebnosti za mestne volitve 24. novembra 1991. Tako je popeljala Ligo do sunkovite zmage 35-letna popolna neznanka. Časnik *La Repubblica* je objavil članek z naslovom »Brescia v ruševinah« in navedel krščanske demokrate kot »usojene porazom«. Bližajoč se 25% (24,4%), je Liga dosegla še mnogo več – neprekinjen petletni vzpon. Senator Bossi je bil v položaju ponuditi svojo kandidaturo možni zvezi za predstavitev bistvenih reform, ki naj bi jih še definirali.

Problemi v pretresu

Tri probleme Lombardske lige je treba na kratko orisati: obtožbe, da je Liga »rasistična«; vprašanja populizma nasproti federalizmu in demokraciji; in ekonomska baza. Kar se tiče prvega, se spor sever-jug v veliki meri tiče nejasne vladne politike glede juga in slabe strani te politike tako za sever kot za jug. Razlaga Lige gladko prezre dejstvo, da sta bila jug in južni trg od združitve Italije pomemben dejavnik prispevanja k blagostanju severa. Vendar je od konca WWII problem bolj ali manj pomenil ustvaritev podlage za samostojen razvoj juga. Ta prizadevanja so bila uspešna v nekaterih krajih – npr. v regiji Bari. Vendar so na splošno propadli in argument severnjakov je, da je sedanja politika *cul-de-sac* (slepa ulica). Po njihovem centralne politike, ustvarjene, da usmerjajo južno delovno silo na severu v nizkoproduktivne uslužne industrije, povzročajo naraščajoč problem.

Velik del argumenta o »rasizmu« je bil rezultat pozicije Lige nasproti »ekstra-

⁵ Cf. Renato Manheimer ed, *La Lega Lombarda* (Milan: Feltrinelli, 1991)

komunitarističnim imigrantom« (italijanski evfemizem za arabske in afriške imigrante, nedavno razširjen na Albance in Slovane). Ta dotok, ki ni bil nikdar formalno sprejet, je še vedno relativno omejen, čeravno zelo opazen. Pozicija Lige, ki v osnovi pravi »industrializirajmo te dežele, namesto da uničujemo njihove ekonomije in uvažamo njihovo delovno silo na račun lastne produktivnosti«, je nekoliko akademska, vendar le zato, ker je to svetovni problem. Ni čisto neosnovana.

Kar se tiče »populizma«, v številnih evropskih deželah je problem socialne organizacije postavljen v teritorialnem smislu, npr. na Škotskem, Vzhodni Evropi in Španiji. To vprašanje obravnava dvojne vrste kriz: tiste o državi kot varuhom pred zunanji nevarnostmi in tiste o sistemu reprezentacije političnih strank, ki zahtevajo dostop do resnice o socialni organizaciji. Ureditev evropske celine v različne narodne države predpostavlja ravnotežje med vojaškimi, diplomatskimi in ekonomskimi močmi in znotraj vsake od teh dejansko homogeno množico državljanov, ločenih le glede splošnih mnenj ali sistemov vrednot pri vsakem sistemu. Dva dejavnika sta prispevala h konsolidaciji tega sistema: prvi – velike vojaško ekonomske koalicije na Zahodu in prav tako tudi v socialističnih državah; drugi – spontana evolucija političnih strank v kontinentalni Evropi, preko katere so bile videti kot veliki vmesni sistemi, ki monopolizirajo pravico do izražanja socialne zavesti. Oba dejavnika sta sedaj že preživeta.

Nič presenetljivega, da je zdaj na več ravneh predlagan nov tip federalizma. Država ne bi bila več organizirana na vrednostnih modelih, temveč na posplošenih »subsidiarnih« (podružničnih) sistemih. Obdržala bi moči, potrebne za koordinacijo, medtem ko bi dejanska osnova suverenitete pripadala skupinam, katerih majhnost omogoča razvoj posebnih politik in dejanskega upravljanja socialnega nadzora. Nemogoče in nekoliko smešno je uporabljati enaka pravila in opirati se na enake temelje soglasja za Milano in za Palermo. Daleč od ustvarjanja gole demagogije kaže, da bi tak pristop predlagal novo »kreativno utopijo« za odzivanje na obsežno krizo tako parlamentarnega kakor tudi »socialističnega« sistema.

Glede na problem ekonomije in še posebno na podporo vodij industrij Ligi, so določeni italijanski intelektualci menili, da je imel fenomen Lige najugodnejši kraj za svoje rojstvo na »področjih depresije«. Primerjajo jo s »poujadisme« – francoskim političnim gibanjem iz 50-ih let, katerega glavni voditelj je bil lastnik majhne trgovine iz majhnega mesta v ruralni Franciji. Opirajoč se na osebno neposredno poizvedovanje, to ne drži. V severni Italiji majhna in srednja podjetja tvorijo zelo čvrst in dinamičen sistem: prepletena mreža tehnološko modernih industrij pogosto izvažajo več kot 60% lastne proizvodnje. Sledi, da so nekateri voditelji teh podjetij med glavnimi pristaši (in podporniki) Lige in so v nekaterih primerih izvršni organi.

Zopet je treba upoštevati, da je ta prevlada čvrste mreže visoko produktivnih podjetij italijanska posebnost – morda najbolj očitna na severu. Vendar jih je vedno bolj ovirala kombinacija negativnih dejavnikov: visoki davki, stroški visokih plač delavcev so na drugem mestu v Evropi, za Nemčijo in daleč pred Francijo, slabe prevozne in telekomunikacijske mreže, visoke obrestne mere, povezane z ogromnim javnim dolgom (1,5-krat bruto narodnega dohodka), slabe politike v javnem sektorju (posebno v zdravstvu in šolstvu). Vse to je sililo ljudi, da so drago plačevali kakovostne storitve v zasebnem sektorju. Na splošno so vodilni delavci podjetij in upravniki upravičeni trditi, da so njihovi poskusi slediti novim mednarodnim tokovom resno ogroženi s strani na splošno kontraproduktivne državne politike. Hkrati so ti problemi prispevali k številnim odhodom velikih

industrijsko-finančnih skupin iz Italije. Večji podjetniki, kot sta Agnelli in Berlusconi, poskušajo širiti svojo dejavnost po vsej Evropi. V preteklih nekaj letih so imeli koristi od te neurejenosti centralne državne politike – včasih so pridobili od te politike (npr. s pridobitvijo precejšnje podpore za investiranje v velike in komaj profitne tovarne na jugu, ki so dobile vzdevek »katedrale v puščavi«).⁶ Majhna in srednja podjetja ne morejo (in tudi nočejo zaradi navezanosti na kraj, družino in osebna poznanstva – zveze) storiti enako. Tako so zavezana lokalni demokraciji, izraženi kot del »integralnega federalizma« z namenom, da vzpostavijo primernejše upravljanje splošne javne politike. Hočejo imeti lokalni nadzor nad javnimi sredstvi (financami) brez posredovanja domnevno nepoštene strankarske politike.⁷ Iz teh razlogov kakor tudi iz drugih v evropskem kontekstu ta obnovitev federalizma obljublja zagotovitev za življenje spodobne alternative obstoječim ureditvam.

⁶ Cf. satirična knjiga »anonimnega Lombardčana« *Della Guerra dei Politici Contro il Nord e Contro l'Italia* (Milan: Sperling e Kupfer, 1991). Avtor je zelo znan kolumnist, pogosto naveden, da izraža mnenja vodij vodilnih podjetij.

⁷ Ne slučajno je novejša številka *The Economist* (str. 7752, marec 28, 1992) objavila članek z naslovom: »Nov Risorgimento – odgovorni Italijani imajo naslednji mesec dolžnost voliti neodgovorno«: Republikanska stranka ali ena od skupin v severni Ligi bi bil izbor *The Economist*.